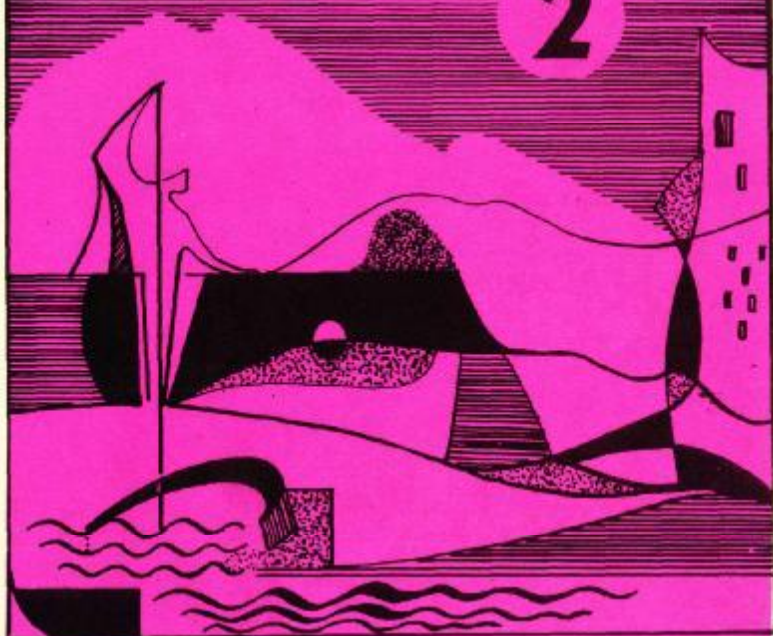

1971

2

SPRAVODAJ

SLOVENSKEJ SPELEOLOGICKEJ SPOLOČNOSTI

S P R A V O D A J
Slovenskej speleologickej spoločnosti
Liptovský Mikuláš

Číslo 2
Rok 1971

Vydalo Múzeum slovenského krasu
Liptovský Mikuláš

J a s k y n i a r s k y t ý ž d e ň S S S

Belanské Tatry 1971

Oznamujeme všetkým svojim členom, že v dňoch 3.-8. júla 1971 usporiadame v spolupráci s MSK a SSJ v rámci našej obnovenej činnosti už tretí jaskyniarsky týždeň, ktorý je o to významnejší, že sa koná v dobe osláv 50. rokov založenia KSČ. Po pečlivom uvážení došlých návrhov za miesto JT bola vybraná oblasť Belanských Tatier. Toto celoslovenské stretnutie jaskyniarov je súčasťou osláv 700. výročia udelenia mestských práv Spišskej Belej a 90. výročia objavenia Belanskej jaskyne.

Miesto táboriska bolo určené v chatovej základni Šarpanec, ktorá leží pri hlavnej ceste zo Spišskej Belej na Tatranskú Kotlinu. V základni je k dispozícii 20 trojposteľových chatiek našim členom, alebo ich rodinným príslušníkom, ktorí budú vítanými hosťami. Chatky sú umiestnené v lese, kde je možnosť postavenia ďalších stanov. V areáli základne je zavedený vodovod a elektrický prúd. Prvý krát pokusne sa usporiada JT s medzinárodnou účasťou, lebo boli pozvaní jaskyniari zo susedného Poľska.

Prípravný výbor navrhol pre účastníkov bohatý program. Tohoročný JT je zameraný na teoretickú prípravu jaskyniarov, ktorá bude spojená s praktickým výcvikom v teréne. Prednášky a výcvik prebehnú v dvoch záujmových skupinách, do ktorých účastníci budú rozdelení podľa vlastného uváženia. Toto svoje rozhodnutie uvedie každý účastník vo svojej prihláške.

Do 1. skupiny sa prihlásia jaskyniari - praktici, ktorí svojou účasťou na JT a po záverečnej konzultácii získajú príslušnú kvalifikáciu, ktorá sa uvedie aj v členskej legitimácii. Do 2.skupiny sa prihlásia speleológovia-odborníci. Ich školenie bude súčasťou príprav na medzinárodný speleologický kongres, kde sa uplatnia ako budúci sprievodcovia exkurzii. Členovia: Organizačného výboru boli zvolení v tomto zložení:

Jozef Jirásek -predseda
 Ing.Mikuláš Erdős - tajomník
 PhMr.Štefan Roda - kultúrno vých. referent
 Otto Kňazovický - organizačný referent
 Alfonz Chovan - člen organiz. výboru

Na JT bol navrhnutý a vypracovaný následovný program :

2. j ú l a - p i a t o k

- zraz OV
- prísun výstroja a technického materiálu
- schôdza OV a zástupcov MSK a SSJ

3. j ú l a - s o b o t a

- zraz účastníkov JT
- budovanie tábora, rozmiestnenie stanovvej základne

4. j ú l a - n e d e l a

- 7.30 - zahájenie spoločné
- rozdelenie do skupín, oznámenie programu
- 8.30 - odchod do Spišskej Belej na
 kladenie vencov u pomníku

- prehliadka Petzvalovho múzea
- po návrate odhalenie pamätnej tabule objaviteľom jaskyne, spojené s prehliadkou Belanskej jaskyne 18.30 - zoznamovacie posedenie pri vatre
- prednáška Jaskyniarstvo k 50.výr.založ.KSČ

5. júla - pondelok

1.skupina

- 8.00 - topografické meranie a meranie tektoniky
- 9.00 - mapovacie práce a vynášanie hodnôt topografických a geologických
- 12.00 - meranie mikroklímy v Belanskej jaskyni
- 14.00 - bezpečnostné predpisy, bezpečnosť pri práci
- 15.30 - osobná výstroj jaskyniara a jej použitie
- 16.30 - registrácia krasových javov

2.skupina

- 8.00 - geológia Belanských Tatier - vznik, vývoj, geomorfológia
- 14.00 - Belanská jaskyňa - morfológické typy jaskynnej výzdoby, vznik a vývoj
- 16.00 - krasová hydrológia

spoločne

- 19.30 - premietanie filmov a diapozitívov

6. júla - utorok

- Jednodenná exkurzia do Zakopaného pre všetkých účastníkov, kde navštívime niektoré krasové javy v Chocholovskom údolí Poľských Tatier
- 19.30 - premietanie filmov a diapozitívov

7. júla - s t r e d a1.skupina

8.00 - praktická speleológia, metódy otváranky jaskyne

11.30- speleoarcheológia /praktické pokyny/

14.00 - technika lezenia v teréne

16.30 - prvá pomoc - základy jaskyniarskej záchrany

2.skupina

8.00 - typológia a rozdelenie krasu na území Slovenska

10.00 - jednotné metódy registrácie a dokumentácie krasových javov

11.00 - speleologické názvoslovie

14.00 - speleoarcheológia na Slovensku

15.30 - organizácia speleológie na Slovensku, v ČSR a v Medzinárodnej únii

spoločne

19 .30 - aplikovanie ochranných zákonov v súčasnej dobe

- perspektíva ochrany prírody a ochranné zámery na Slovensku

8. j ú l a - Š t v r t o k1.skupina

8.00 - záverečné konzultácie /cca do 10.00

2.skupina

8.00 - referát a diskusia o prípravách Medzinárodného kongresu

spoločne

11.00 -záver J

Vzhľadom k exkurzii do Zakopaného upozorňujeme vás, aby ste nezabudli zobrať so sebou občianske preukazy k zostaveniu spoločnej súpisky. Peniaze na vreckové budú vymenené taktiež spoločne.

Podrobné pokyny o ubytovaní, stravovaní a iných organizačných záležitostiach budú uvedené v obežníku, ktorý spolu s prihláškami rozošle Výbor SSS v najkratšom čase všetkým oblastným skupinám. Tešíme sa na Vašu účasť a veríme, že toto naše, už tradične podujatie prinesie účastníkom bohaté zážitky a nové odborné poznatky do ďalšej práce.

Organizačný výbor JT 1971

Zdenko Hochmuth ml. :

Krasové javy v Prosieckej doline

Prosiecka dolina, pozoruhodný krasový kaňon vo východnej časti Chočského pohoria, je jaskyniarom dávno známy ako nádejná speleologická lokalita. Dolina je zarezaná v triasových dolomitoch medzi vrchmi Prosečnô a Lômy, dno je tvorené tmavými stredotriasovými vápencami. Kaňon vznikol činnosťou potoka Prosiečanky, čiastočne spätnou eróziou /prerezáva naprieč celé pohorie/, čiastočne zrejme i zrútením častí jaskynných úsekov.

S výnimkou jarných príválov je dolina po celý rok suchá. Potok Prosiečanka sa ponára na severnej strane pohoria na plošine Svorad v poloslepom údolí. Vyviera až v dolnej časti doliny tesne pred jej vyústením do Liptovskej kotliny v mohutnej krasovej vyvieracke.

Pokusy o vniknutie do neznámeho podzemia ponornej Prosiečanky sa uskutočňujú oddávna; v minulosti tu najmä miestni obyvatelia O.Uhrík a O.Hugáň prevádzali rozsiahlejšie sondovacie práce, žiaľ však s negatívnym výsledkom. V súčasnom období sa prieskumom doliny, najmä jej dolnej časti okolo vyvieracky zaoberá oblastná skupina SSS č.12 z Ružomberka.

V nasledujúcom podávam v krátkosti opis celkovej situácie a popis krasových javov na základe prevedeného prieskumu našou skupinou, ktoré boli uskutočnené v rokoch 1968 až 1970.

Dolná časť doliny /viď mapa/ leží zarezaná hlboko medzi svahmi Prosečného a izolovaným výbežkom Lômov - Hrádkom. Tu v rozšírenej časti doliny spod

sutového kužela viacerými prameňmi vyviera ponorná Prosiečanka." Vyvieračka takto predstavuje vyústenie najnižšej aktívne vodou pretekanej časti predpokladaného jaskynného systému. Že Prosiečanka bola i v dávnej minulosti ponorná a vyvierala zhruba v okolí dnešnej vyvieračky, svedčí viacero jaskýň, ktoré zrejme predstavujú staršie vyvieračky jaskynného poschodia, ležiaceho zhruba 10 - 20 m nad dnešným dnom doliny. Niektorými, ešte i dnes, v dobe zvýšeného stavu vody v Prosiečanke, vyviera mohutnými prúdmi voda.

Celkove sme tu zaregistrovali 4 jaskyne s dĺžkami okolo 30 m a viacero jaskyniek a jaskynných dier, ktoré sú však veľmi úzke, alebo silne zanesené.

Jaskyňa V-1

Mohutný portál tejto jaskyne sa nachádza asi 20m SZ od vyvieračky vo výške 702,2m n. m. /údaj z merania MSK 1969/. Z údolia však nie je viditeľný pre pomerne hustý lesný porast.

Pod portálom, približne v strede nachádzaj sa vlastný vchod do jaskyne. Je trojuholníkového tvaru a je vyústením 5,5 m hlbkej takmer zvislej šachty na povrch. Po dosiahnutí tejto hĺbky pokračujú chodby dvoma smermi. Vstup do týchto chodieb bol však zasypaný zosunutým materiálom zvonka. Tento zosuv sme odstránili v lete 1968. Na sever od prekopaného zosuvu tiahne sa takmer vodorovne Mramorová chodba. Jej dno a steny sú tvorené sivočerným vápencom prestúpeným žilkami čistého kalcitu. Chodba je založená na poruche S-J, sklonenej 45° na V. V priemere sa jej výška a šírka pohybuje od 50 do 100 cm. Po 25m sa chodba končí nepriechodnou puklinovitou zúženinou. V dobe

zvýšeného stavu vody vo vyvierajúcej je chodba zaplavovaná vodou, pritekajúcou pravdepodobne z tejto pukliny.

Druhá chodba, idúca kolmo na Mramorovú chodbu prudko klesá po vrstvovej ploche a dosahuje takmer úroveň vody vo vyvierajúcej. Tu sa končí hlinitými nánosmi.

Jaskyňa V-2

Jaskyňa sa nachádza v charakteristickom zráznom brale asi 50 m SV od vyvierajúcej. Zďaleka viditeľný vchod okrúhleho tvaru leží asi 6,5 m nad hladinou vody vo vyvierajúcej a asi 16m nad hladinou vody vo vodnej nádrži pri polygóne V.

Oválna chodba, tiahnúca sa za vchodom má riečne tvary. Po siedmich metroch však náhle klesá a pokračuje ďalej nízkym klukatým kanálom. Kanál mierne stúpa a na jednom mieste vytvára dokonca miernu sienku. Tu sa odpája nízka chodbička, ktorá slubne klesá pod sklonom asi 30° smerom na vyvierajúcu. Roku 1970 sme začali s jej rozširovaním, zastavili nás však sintrové platne, ktoré bez použitia trhavín zabraňujú ďalšiemu postupu. Kanál, ktorý sa pri bode 5 rozšíril sa za odbočkou opäť zužuje a napokon prechádza v nepriechodnú puklinu, tiahnúcu sa smerom na SV.

Jaskyňa V-3 Blatnačka

Vchod leží vo výške asi 10 m nad charakteristickým osamelým balvanom poniže vodnej nádrže. Je malý a nenápadný, takže je z dna doliny skoro neviditeľný. Jediným orientačným bodom je nízka úžlabinka, tiahnúca sa od vchodu nadol. Chodba hneď za vchodom prudko klesá a zužuje sa. V najnižšom bode je dno tvorené riedkym bahnom

/odtiaľ názov/, v dobe väčších dažďov sa tu objavuje vyvierajúca voda, ktorá nielenže zabráni vstupu do ďalších častí jaskyne, lebo vytvorí sa tu dočasný sifón, ale vystúpi až ku vchodu a vyteká ním von. Takýto úkaz sme pozorovali aj dňa 26.7.1970.

Za spomenutým najnižším miestom sa chodba rozšíri a začne prudko stúpať až k miestu, kde sa takmer pravouhle vetví. Obidve vetvy sa po 3-4 m stáčajú na V a nepriečhodne sa znížia.

Ako zaujímavosť možno uviesť nález pozostatkov líšky, ktoré sa v jaskyni našli pri jej zameriavaní.

Štyri jaskyne 0-1,2,3,4 si založené na mohutnej puklinovitej poruche smeru S-J sklonenej 40 - 60 na Z. Táto vychádza na povrch na východnom brehu Prosiečanky asi 50 m pred najužším miestom doliny - Vrátnami.

Všetky jaskyne zrejme komunikujú resp. komunikovali s podzemným tokom v spodnej časti tejto poruchy. Nasvedčuje tomu aj skutočnosť, že na jar a v období silnejších dažďov vyvierá voda mohutnými prúdmi z jaskýň 0-1 a 0-2, na konci jaskyne 0-3 počuť hukot podzemných vôd.

Jaskyňa 0-1

Dobre viditeľný a ľahko prístupný vchod leží v spodnej časti spomínanej poruchy, asi 3 m nad hladinou potoka. Za vchodom tiahnúca sa nízka chodba sa asi po 2,5 m nepreniknuteľne zúži. Za jarného topenia snehu a za silnejších dažďov vyteká vchodom voda.

Jaskyňa 0-2

Nízky okrúhly vchod do tejto jaskyne sa nachádza

14,2 m nad hladinou potoka. Je ťažko prístupný a pre krovinatý porast z údolia zle viditeľný. Jediná chodba tejto jaskyne je vytvorená v sivočiernom žilkovanom vápenci. Po 12 m sa natoľko zúži, že ďalší postup je vylúčený. Tiež touto jaskyňou občas prúdi voda.

Jaskyňa 0-3

Už zďaleka viditeľný vchod do tejto jaskyne sa nachádza šikmo nad jaskyňou 0-2. Je puklinovitý a leží vo výške 24 m nad hladinou vody v potoku. Je tiež pomerne ťažko prístupný.

Chodba tiahnúca sa za vchodom na S je typicky puklinovitého charakteru. Jej sklon pri vchode 60° sa postupne mení na 40° . Šírka pukliny nepresahuje 80-100 cm, výška kolíše od 1 - 4 m. Dno chodby je tvorené hlinou, vo vchode ostrohranným štrkom.

Značne stúpajúca chodba sa asi po 8 m zúži, no v zápätí sa opäť rozšíri. Tu, na pravej strane badať sintrové náteky, jediná to výzdobu jaskyne.

Chodba naďalej stúpa, pozdejšie jej dno obracia prudko nadol. Stále klesajúca a postupne sa zužujúca chodba vyúsťuje do malej nízkej miestnosti. Odtiaľ vedie umele prekopaná chodbička na V. Táto sa zatiaľ síce končí skalnatým závalom, no pomedzi skaly a štrk cítiť silný prievan a počuť hukot podzemných vôd. Prekopávaním spomínanej umelej chodbičky sa v rokoch 1969 a 1970 zaoberala naša skupina. Razenie chodby ide veľmi ťažko,

nakoľko sa musí pracovať v ležiacej polohe a všetok materiál transportovať až ku vchodu. Aj keď sme počas dvoch rokov nedosiahli výraznejšieho úspechu, budeme pokračovať za použitia technických zariadení na transport

odkopaného materiálu.

Okrem uvedených štyroch jaskýň sa v okolí spomínanej poruchy nachádza menší počet dier /do 1,5 m/, ktoré by mohli byť predmetom záujmu. V jednej z nich už v lete 1969 zahájil St. Šrol sondovacie práce. Spomínaná jaskynka vykazuje mierny prievan a tiež v nej počuť hukot podzemných vôd.

Vyvieračka v Prosieckej doline

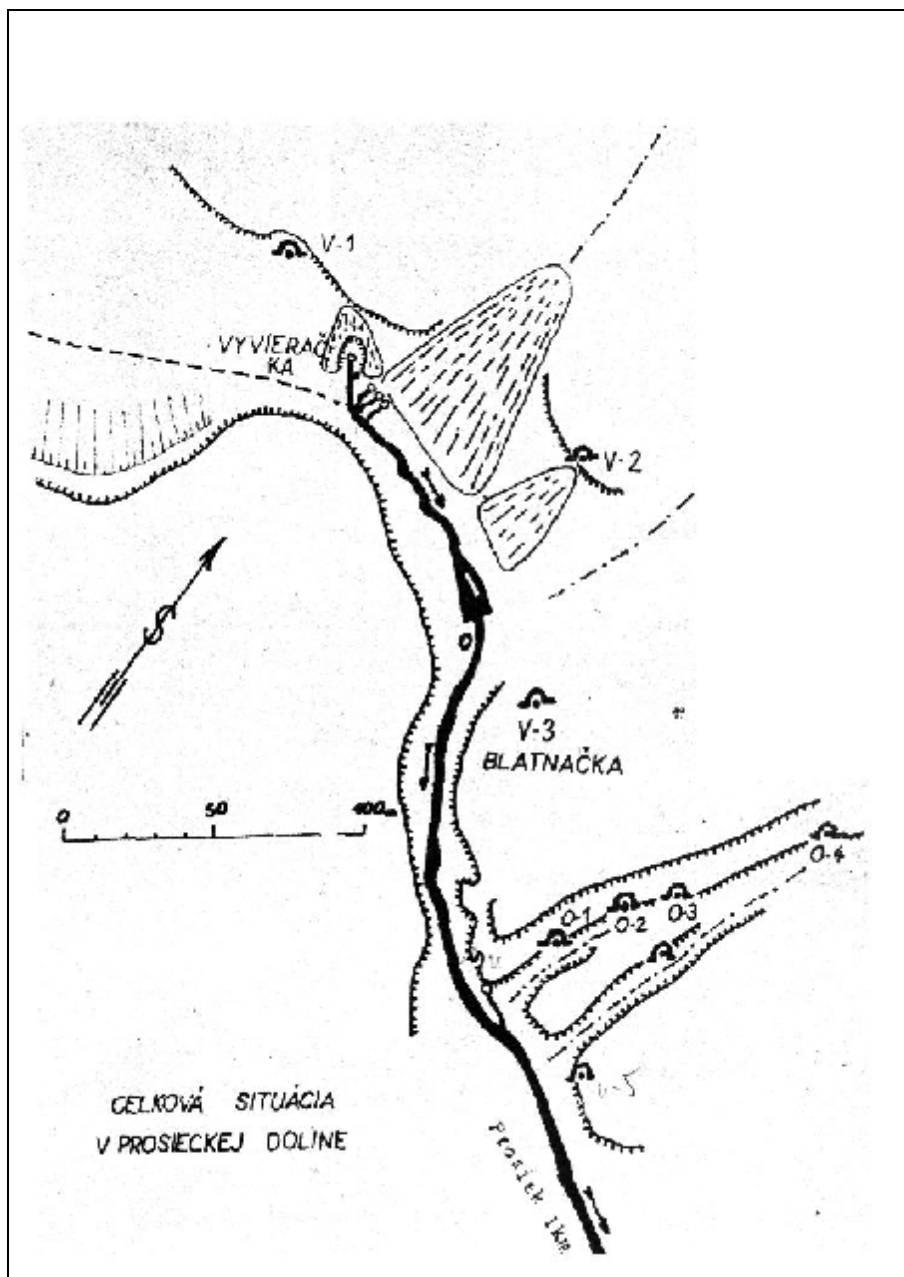
Napokon je nutné spomenúť i výsledky našej poslednej činnosti v doline. Zamerali sme sa na západné rameno vyvieračky na odkrývanie spodnej časti sut'ového kužela. Práce pokročili natoľko, že sme narazili na masív a hneď na to i na priamy výtok vody z masívu. Objavil sa okrúhly otvor z väčšej časti však vyplnený vodou. Preto sme znížili vodu vo vyvieračke a napokon sme vykonali i prieskum výtokového kanálu na nafukovacím lehátku. Vo vchode je chodba vysoká asi 45 cm, voda je hlboká 20 cm. Postupne dovnútra sa chodba zvyšuje a taktiež stúpa i hĺbka vody. Chodba vedie najprv na SZ, asi po 6 m sa stáča na SV a mení sa na menšiu miestnosť, ktorá však nemá pokračovanie po voľnej hladine. Voda sem vniká sifónom, ktorý je navyše zavalený balvanmi. Na jeho prekonanie sa za súčasnej situácie nedá pomýšľať, vodu vo vyvieračke bude treba ešte znížiť aspoň o 3/4 - 1 m.

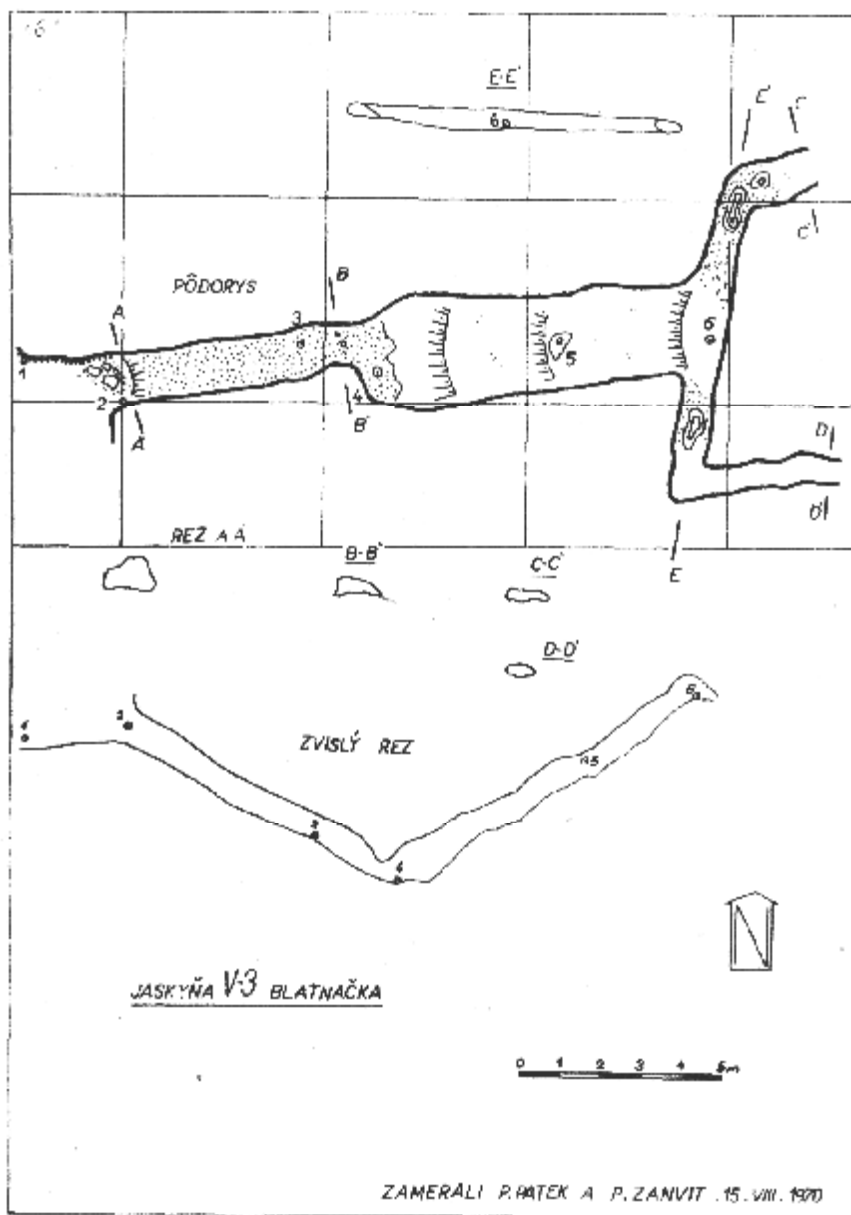
Záver

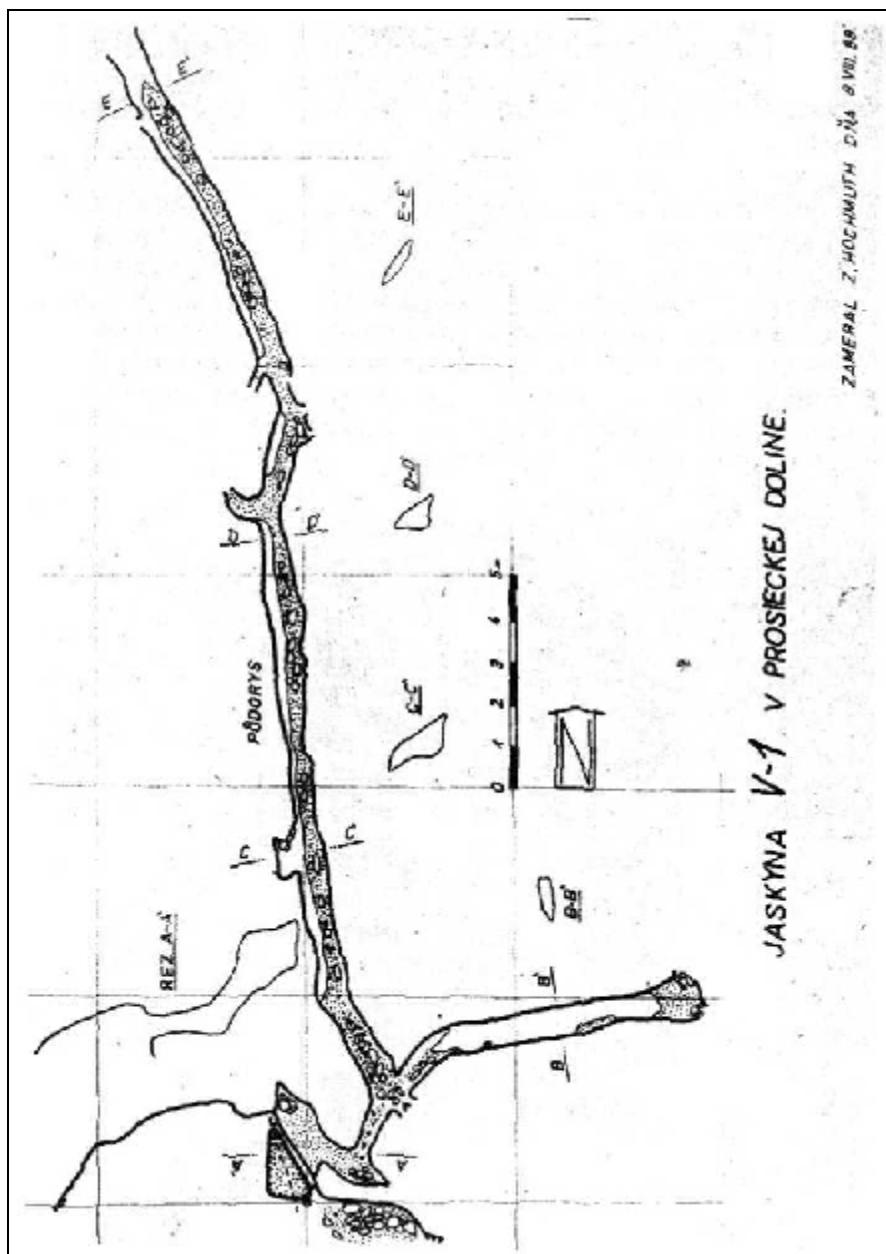
Ako vyplýva z výsledkov našich výskumov, v Prosieckej doline sa črtá reálna možnosť väčších objavov v smere proti toku ponornej Prosiečanky. Svedčí o tom viaceré výtokových jaskýň starších poschodí systému, ktorých pokračovanie by mohlo

súvisieť s dnešným aktívnym riečištom. Z tohto hľadiska je významná najmä jaskyňa 0-3, kde prievany a hukot vody dávajú tušiť väčšie priestory. Prerazením výtokového kanála na vyvieračke sa ukazuje možnosť preniknutia aj týmto smerom. V ďalších rokoch plánuje ružomerská jaskyniarska skupina viacero výprav do tejto oblasti, zameraných na riešenie uvedených problémov.

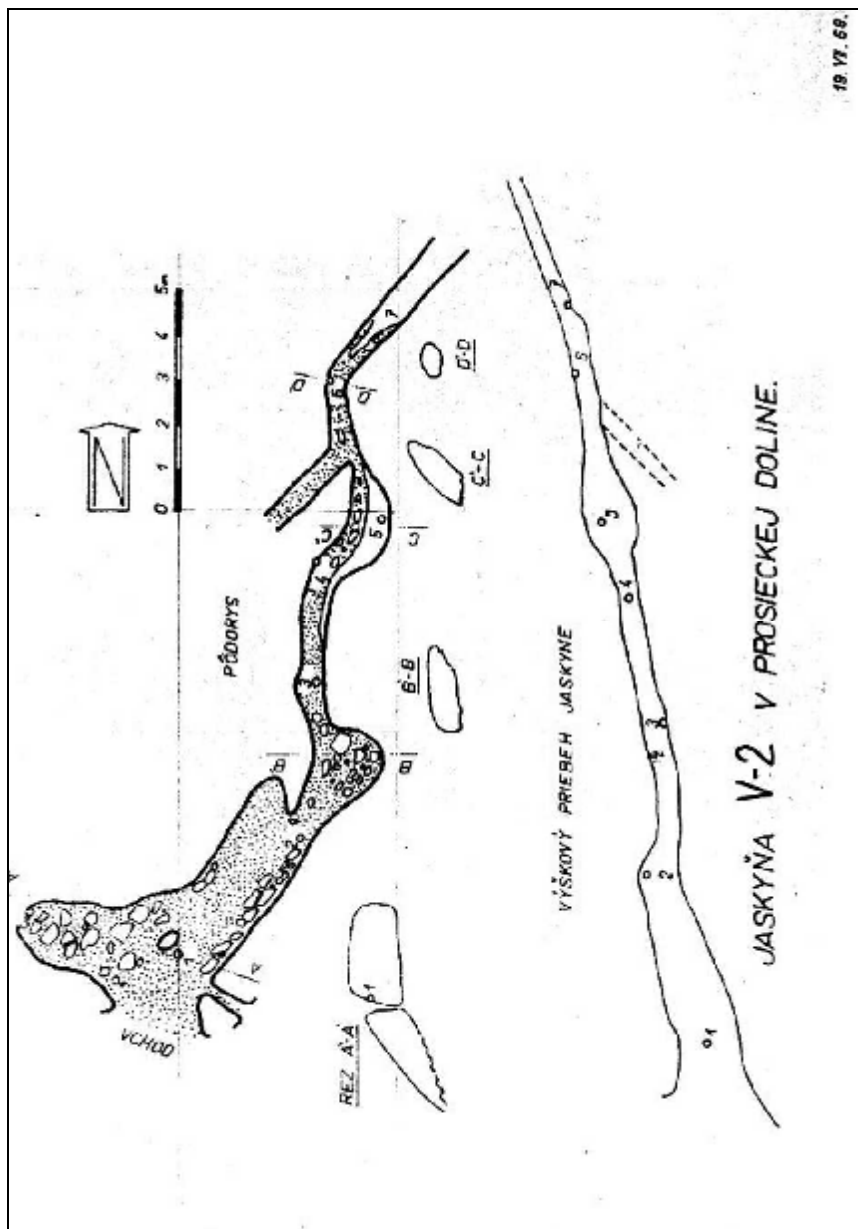

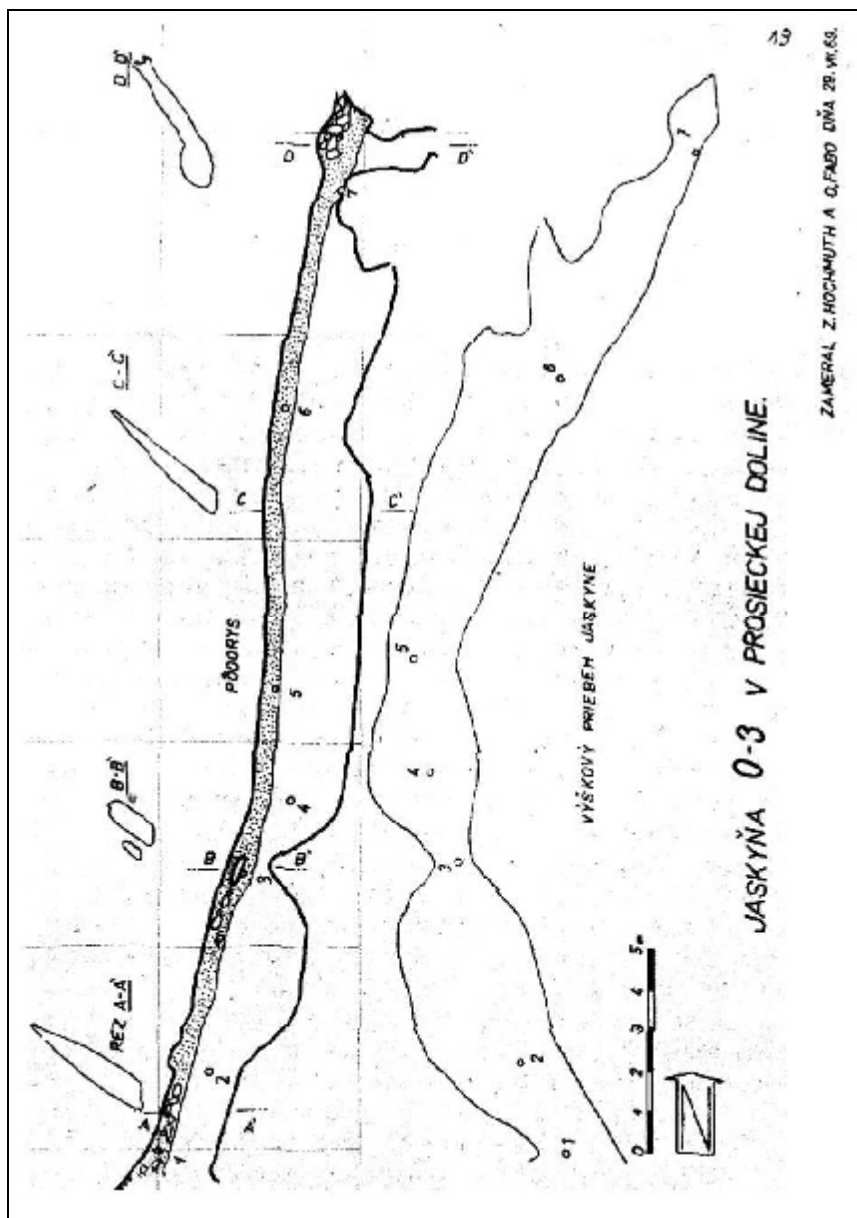

JASKÝNA V-1 V PROSIECKEJ DOLINE.

ZÁMĚR Z HOCHMÚTU DĚLA 8.VII. 88'

Ing. Mikuláš Erdős :

Námety k organizovaniu záchranných akcií v jaskyniach

V uplynulých rokoch často nás vzrušili správy o ťažkých úrazoch v jaskyniach, ku ktorým pravidelne dochádza pri objaviteľských prieskumných prácach jaskyniarov. S napätím sme sledovali rozsiahle záchranné akcie, ktoré však väčšinou skončili tragicky, stratou cenných ľudských životov. Od smrteľného úrazu francúzskeho speleológa Loubense v priepasti Piere Sant Martin v Pyrenejách počet úrazov stále rastie, stále častejšie dostávame zo všetkých krasových oblastí sveta dramatické správy, či smutné konštatovanie marných bojov o záchranu postihnutých. Nové veľkolepé objavy jaskýň obrátili pozornosť verejnosti, odborníkov, ale aj mladých ľudí na odhalenie dosiaľ nepoznaných krás podzemia. Tie časy, kedy výskum prevádzal len zapálený jednotlivec, väčšinou odborný pracovník z vedeckých ústavov s dobre pripravenou organizáciou - sú už dávno preč. Záujem o prieskum podzemia dostáva masový charakter, dnes už všade pracujú dobrovoľní záujemci, organizovaní v pracovných skupinách. Vieme dobre, že odborná úroveň prípravy a organizácie v týchto skupinách nie je vždy dobrá, často jaskyniari nahrádzujú odbornosť, rozvahu a dobré technické vybavenie len s nadšením a fyzickou silou. Takéto pojetie prieskumu však vystačí len v jednoduchých, nekomplikovaných situáciách na krátkodobé akcie. Náhla, nečakaná zmena v jaskyni, či pomerne malá závada v organizácii alebo v technickom vybavení spôsobuje veľké následky. Odstránenie týchto závad

potom zapríčiňuje súčinnosť veľkého počtu záchrancov, stojí veľa času, energie, námahy a prostriedkov. Zložitosť záchranných prác v jaskyniarstve spočíva v prostredí, v ktorom došlo k úrazu. Záchranné akcie sú netypické, charakter úrazu v jaskyniach sa nezhoduje vo všetkom s úrazmi vo vysokohorskom prostredí, pri ktorých obyčajne zasahuje Horská služba. Vyžaduje preto väčšie predbežné prípravy a súčinnosť ako u HS. Predbežné poučenie členov výpravy a dodržanie tých najzákladnejších bezpečnostných zásad vystačí len k preventívnemu predchádzaniu úrazov, aj to len v nekomplikovaných situáciách. Pre budúcnosť musíme zamerať svoju pozornosť na situáciu ako sa zachovať, kedy napriek všetkému predsa dôjde k úrazu.

Nemôžeme sa spoliehať vo všetkom na pomoc od iných organizácií ako Horská služba, Banské záchranné čaty, klub potápačov, požiarnici atď. V komplikovaných situáciách sú aj oni bezmocní, lebo nepoznajú miestnu situáciu a nemajú potrebné skúsenosti v jaskyniarskom prostredí. Jediné východisko sa ukazuje v tom, ak sami budeme organizovať jaskyniarske záchranné čaty s členmi - jaskyniarmi, ktorí sami pracujú v našich špeciálnych podmienkach a dobre poznajú odlišnosti jaskyniarskeho prostredia.

Organizovanie záchranných čát a jej súčinnosť musí byť do všetkých podrobností domyslená a pripravená, aby zásah bol rýchly a účinný. V nasledujúcej stati uvádzam niektoré zásady pre zriadenie záchrannej čaty /ZČ/ a organizovanie záchranných akcií.

Zriadi sa ústredie jednotlivých ZČ, ktoré sú pravidelne rozmiestnené v krasových oblastiach

Slovenska. Pretože k úrazom dochádza najmä v krasových oblastiach je treba tieto ZČ umiestniť v prirodzených centrach, najlepšie v areáli prístupných jaskýň. Geografické umiestnenie ZČ sa musí rozdeliť tak, aby okruh operatívneho zásahu bol pre každú krasovú oblasť zhruba rovnaký na území celého Slovenska. Vedúci jaskyne či oblastnej speleologickej skupiny by mal byť hlavným organizátorom, veliteľom v prvej fáze záchranej akcie v okruhu svojho pôsobenia. K tomu účelu sa musí vypracovať naprosto presný a vyčerpávajúci technický a časový plán, ktorý začína pôsobiť od okamihu, kedy dôjde hlásenie o úraze. Veliteľ má k dispozícii zoznam a adresy najbližších, nie veľký počet spolupracovníkov z rad jaskyniarov SSS, či osôb s príbuzným zameraním, pre prvú fázu záchrany. Mal by tiež dobre poznať situáciu jednotlivých krasových javov vo svojom okolí. Preto by mal mať k dispozícii kópie všetkých dokumentácií a plánov krasových javov z dokumentačného oddelenia MSK.

Veliteľ po obdržaní hlásení zalarmuje dohovoreným systémom najbližších spolupracovníkov. Operatívnosť zásahu v prvej fáze závisí od presnosti dohodnutého systému spojenia a súčinnosti. Pokiaľ to prvé, väčšinou krátke hlásenie dovoľuje, určí ešte na povrchu predbežnú príčinu úrazu, či ide o uvoľnenú suť, balvanov, zeminu, či pád z výšky, alebo mechanické poranenie. Podobne sa pokúsi určiť dôsledok úrazu, či ide o tržnú ranu, otras mozgu, či zavalenie. Tieto východzie údaje majú svoju dôležitosť pri záchranej akcii

v druhej fáze, kedy sa rozhoduje o zapojení do súčinnosti aj okruh iných osôb, iných organizácií.

Veliteľ vydá prvej základnej záchranej skupine potrebný druh a počet pomôcok zo základného záchranného vybavenia, ktoré je uložené v základne ZČ, najlepšie v areálu sprístupnenej jaskyne. Určí taktiež najbližšiu prístupovú cestu na miesto úrazu a prístupovú cestu pre vozidla, sanitku, mechanickú dielňu, pojazdnú súpravu atď. V prípade potreby zariadi úpravu tejto cesty, vysypávanie, vysekávanie lesného porastu pri ceste atď.

Skupina sa odoberie so základným materiálom najbližšou cestou na miesto úrazu. Veliteľ rozdelí skupinu ešte na povrchu a určí kto do akej hĺbky, či vzdialenosti zostupuje a dohovoria sa na dorozumievacích signáloch s povrchom.

Pri úrazoch v podzemí popri členitosti tej ktorej jaskyne či priepasti je veľkým nebezpečím aj možnosť' druhotného zranenia zraneného alebo samotných záchrancov záchrannými prácami. Platí to hlavne u uvoľnených balvanov či suti, alebo závalu, aby bezhlavá pomoc neuvoľnila ďalšie labilné materiály. Preto sa predovšetkým určí druh úrazu a jeho následky a len potom sa obráti pozornosť' na samotného postihnutého.

V ďalšej fáze záchrany, na mieste v podzemí sa postupuje podľa okamžitej situácie. Závisí od stavu a spôsobu úrazu postihnutého, od členitosti priestorov od vchodu či ústia až na miesto úrazu, ktorá často znemožní dopravu raneného na povrch bez poskytnutia lekárskej pomoci.

Medzitým veliteľ, ktorý ostal na povrchu či zistil prvé podrobné informácie na mieste úrazu, zaistí podľa toho súčinnosť s potrebnými verejnými orgánmi. S bezpečnosťou, ostatnými členmi širšej ZČ, zdravotníckou službou, event. v krajnom prípade aj s požiarnikmi. Jedine v prípade potreby

sa zaisti väčší okruh záchrancov, presahujúci okruh pôsobnosti ZČ, ako napr. najbližšia Banská záchranná služba, profesionálni potápači, vojsko, upravovatelia komunikácií v blízkosti lokality atď.

Základné vybavenie prvej skupiny musí byť vo zvolené tak, aby v prípade potreby mohli poskytnúť najzákladnejšiu pomoc postihnutému na mieste úrazu, ešte pred transportom na povrch, alebo do nemocnice. Technické vybavenie ZČ v areálu jaskyne sa zostaví v optimálnom množstve a v takom sortimente, aby ZČ mohla rýchle postupovať k miestu úrazu vo všetkých druhoch jaskýň. V budúcnosti by sa ústredie ZČ vybavila aj potápačskými prístrojmi, alebo nadviazala a vyskúšala súčinnosť a operatívny zásah potápačskej skupiny SSS.

Vzhľadom k rozľahlosti niektorých krasových oblastí na území kraja dá sa predpokladať, že niektorí členovia ZČ budú rozmiestnení pomerne ďaleko od miesta úrazu, či základne ZČ. K zaisteniu rýchlej prepravy členov ZČ bude žiaduce uzavrieť zmluvu s dispečerskou službou príslušného riaditeľstva ČSAD k rýchlemu poskytnutiu dopravných prostriedkov, alebo priamej prepravy v kritickom prípade. Jednotlivé oblastné skupiny SSS by mali dostať zoznam adries TČ a presne vypracované pokyny ako a na koho sa obrátiť v prípade nutnosti rýchleho zásahu. Tým sa odstráni zmätky a nedorozumenia, ktorých sme boli napríklad svedkami pri niektorých úrazoch v poslednej dobe u nás, kedy na miesto úrazu zalarmovali zbytočne veľké množstvo ľudí, ktorí navyiac prvý krát v živote videli prostredie jaskýň, v ktorom zachraňovať mali.

K prevencii úrazovosti v našich jaskyniach je nutné, aby speleologické skupiny z iných oblastí, alebo mimo Slovenska nahlásili dopredu svoj zámer prevádzať prieskum na našom území SSJ za účelom získania prehľadu o skupinách v teréne.

Uvedené poznámky majú slúžiť ako námet k vypracovaniu komplexného návrhu pre organizovanie event. záchranných prác na krasových lokalitách Slovenska. K vypracovaniu konkrétnych opatrení, najlepšieho a najúčinnějšího systému záchrany môžu jednotlivé oblastné skupiny prispieť svojimi pripomienkami a skúsenosťami. K prejednaniu týchto otázok bude dosť príležitostí na tohoročnom Jaskyniarskom týždni v Belanských Tatrách. Prosíme Vás preto aj touto cestou, aby ste v debatách a diskusiách na tomto našom podujatí sa dotkli aj uvedenej problematiky.

Ing. Svätopluk K á m e n :

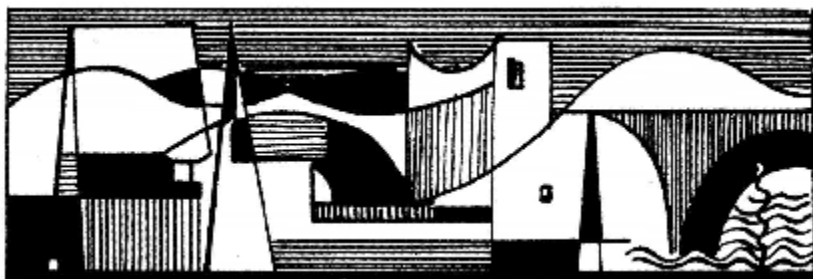
Popisovanie výkresov jaskýň

Popis na jaskynných plánoch a mapách má doplniť hlavné technické údaje, označiť merné body a celkove spresniť znázorňovanú jaskyňu. Niektorí autori, najmä technici dodnes používajú popis plánov voľnou rukou, normalizovaným písmom. Ak má autor menej zručnosti, alebo nemá príliš vzhľadné písmo, popisuje jaskynné plány pomocou normalizovanej šablony rôznych veľkostí a lieviovým perom. Je to však práca zdĺhavá, obťažná a často nemá také výsledky, aké by sa očakávali.

Preto iste zaujala technickú verejnosť článok, uverejnený v Technických novinách roč. XIX.č.12 zo dňa 23.3.71. V článku na str.5 je opísaná nová metóda spôsobu popisovania technických výkresov pomocou obtlačkov zn. "Propisot". Ide v podstate o abecedu, nanesenú na priesvitnú PVC fóliu, ktorá je chránená zo spodnej strany ešte tenkou ochrannou fóliou. V zásade je to odtlačok, podobný detským odtlačkom, obrázkom, ale nenanáša sa za mokra, ale sucha.

Prenos jednotlivých zvolených mísmien pri popise výkresu sa robí tak, že sa po odstránení spodnej ochrannej fólie priloží abeceda na zvolené miesto a tlakom tupého zaobleného predmetu /opakom tužky apod./ sa pretlačí na výkres. Jednotlivé písmená sa pri tom prenesú z PVC fólie priamo na výkres. Fixovanie písmena na papierí sa robí zase tlakom tupého predmetu, cez pomocnú ochrannú tenkú fóliu. Písmená sú normalizované /stojatá abeceda/ farby čiernej a na papierí

veľmi dobre držia. Dajú sa však aj pri omyle ľahko odstrániť ostrým nožom, žiletkou a pod. Výrobný podnik môže vyhotoviť aj jednotlivé symboly podľa dohody objednávateľa. Ak by sa metóda popisu jaskynných plánov zaviedla aj v jaskyniarstve, bolo by možné objednať symboly pre legendu výkresu a pod. Doporučujeme všetkým vedúcim oblastných skupín do pozornosti.

A k t u a l i t y

Archeologické nálezy v bulharskej jaskyni

Bulharskí speleológovia preskúmali prímorskú jaskyňu, ktorá bola objavená pri rozširovaní pláže Kavarna. V jaskyni, ktorá je dlhá 5 km boli objavené početné nástenné malby, rytiny a kresby, pochádzajúce pravdepodobne z doby kamennej. Znázorňujú domáce a lesné zvieratá, žirafy, ako aj brodivé vtáky. Dosiaľ nie je vysvetlená funkcia dvoch podzemných priestorov, kam vedú dva zaoblené vchody. Dá sa predpokladať, že časť jaskyne slúžila ich dávnyim obyvateľom aj za strelnicu, lebo v stene sa našli diery po hrotoch šípov. V podrobnejšom výskume budú bulharskí odborníci pokračovať.

Nové osvetlenie v Ochozskej jaskyni

V Ochozskej jaskyni, ktorá leží neďaleko Brna v údolí Ríčky pracujú v súčasnej dobe moravskí speleológovia na sprístupnení ďalších podzemných priestorov. K veľkým dómom, ktoré dostali minulého roku elektrické osvetlenie pribudne tak nová chodba zv. Hadica. Do týchto častí monzujú aj špeciálne svietidla s ultrafialovým svetlom, ktoré vyvolávajú atraktívne svetielkovanie kvaplov. Podobné ultrafialové svetlo bolo namontované v minulých rokoch pokusne už aj do novosprístupnenej jaskyne Severných Čiech - do Bozkovských dolomitických jaskýň. Priestory Ochozskej jaskyne, ktoré patrí do kompetencie Krasového oddelenia Moravského múzea v Brne, budú odovzdané do turistickej prevádzky v júni t.r.

Najväčší stalagmit sveta ??

Podľa krátkej správy, ktorá prebehla nedávno v našej tlači, objavili speleológovia na Kube v jaskyni Martin v provincii Las Vegas obrí stalagmit, ktorý pre svoju úctyhodnú výšku 63,2 m označujú za najväčší na svete. Tieto údaje poskytla Kubánska speleologická spoločnosť na nedávnom sympóziu, kde sa rokovalo o účinnejšej ochrane pamiatok a výtvorov kubánskej prírody. Už v minulých rokoch boli známe a zamerané výšky niektorých extrémne vysokých stalagmitov v jaskyniach. K veľkým stalagmitom patria napr. 27 m vysokí v juhofrancúzskej jaskyni Aven Armand, neďaleko mesta Millau, 26 m vysoký Stĺp hrôzy v priepasti Zvonivá diera na Plešiveckej planine v Slovenskom krase, atraktívny 25 m vysoký stalagmit, zv. Hvezdáreň v maďarskej časti - Jósvalfö, systému Baradla. /Dómica - Aggt.elek - Jósvalfö/. Výška uvedených stalagmitov bola prekonaná r.1964, kedy rožňavskí jaskyniari objavili Krásnohorskú jaskyňu pod Silickou planinou v Slovenskom krase. Tu sa nachádza 35,6 m vysoký Stĺp rožňavských jaskyniarov.

Hodnotenie a zostavenie rebríčkov týchto extrémne vysokých stalagmitov zatiaľ nepreviedla žiadna oficiálna medzinárodná organizácia speleológie, musíme sa preto uspokojiť len s hodnotami, uvedenými v odbornej literatúre. V súčasnej dobe sme sa obrátili na Kubánsku speleologickú spoločnosť s dotazom o poskytnutí bližších informácií o tomto výtvore.

Nové jaskyne pod Spišským hradom!

Členovia našej Spoločnosti Ing. Cebecauer a Liška objavili a zmapovali pri prieskumných prácach v

okolí Spišského hradu dve nové jaskyne. Ide o Podhradskú jaskyňu, ktorá leží neďaleko vstupnej brány hradného prednádvorcia. Druhá jaskyňa - Temná, je puklinovitého pôvodu a jej výzdobu tvorí hrachová pizolitová výzdoba. Dá sa predpokladať, že jaskyne v dávnejších časoch používali obyvatelia hradu ako únikovú cestu v prípade obliehania hradu. Podrobný popis nových priestorov ako aj mapy sú uvedené v 4. čísle Krás Slovenska 1971.

Nový turistický okruh v Domici

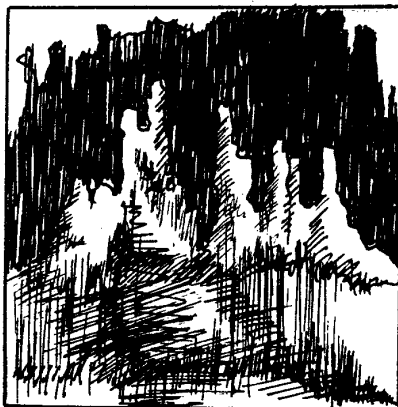
V tohoročnej turistickej sezóne bol v jaskyni Domica otvorený nový návštevný okruh. Bočná Suchá chodba bola prepojená 68 m dlhou umelou prerážkou do uzavretého okruhu so známou Panenskou chodbou. Uvidia tak návštevníci jednak sviežu kvapľovú výzdobu Suchej chodby a podstatne sa zjednoduší prevádzka, lebo z Panenskej chodby, ktorá v dĺžke 300m tvorí taktiež bočnú chodbu, sa návštevníci museli vracat' rovnakou cestou. Pri stavebných prácach boli v podlahovej hlinenej výplni Suchej chodby nájdené fosílné medvedie kosti. Zároveň sa previedla aj rekonštrukcia elektrického osvetlenia jaskyne. Staré reflektory sa vymenili za výkonnejšie, v niektorých miestach s atraktívnou kvapľovou výzdobou boli zamontované 1.000 W halogénové svietidla.

Tak ako v minulých rokoch, obnovila sa aj toho roku malá pohraničná konvencia k návšteve neďalekej jaskyne Aggtelek, ktorá leží už v susednom Maďarsku a tvorí spolu s Domicou súvislý podzemný systém. Môžu tak návštevníci prezrieť jaskyňu Aggtelek bez pasu, len na občiansky preukaz.

Ďalšia tragédia v jaskyniach!

K stále rastúcim úrazom v jaskyniach pribudla ďalšia tragédia, ďalšia strata ľudských životov. Pätnástčlenná expedícia mladých španielskych speleológov chcela dňa 2.5.71 preskúmať nové časti na galérii v jaskyni neďaleko mesta Huesca. Skupinu prekvapil náhly príval vody, hladina ktorej rýchle stúpala. Narýchlo organizovaná záchranná čata už nevedela všetkých zachrániť. Potápači našli už len telá troch mladých speleológov, ktorí sa utopili. Aj tento prípad nás varuje a nabáda k väčšej opatrnosti pri plánovaní a realizovaní speleologických akcií v jaskyniach.

E. M.

Odišiel Laco Herényi

Dňa 11.mája náhle zomrel vo veku 48 rokov vedúci Gombaseckej jaskyne Ladislav Herényi. Správa o jeho smrti nás ohromila, veď odišiel človek - známy jaskyniar s plným životným elánom a plánmi do budúcnosti.

Narodil sa 30.januára 1923 v Rožňave. Od útleho detstva už vychutnával romantiku krasových planín Slovenského krasu, už v detských rokoch nás sprevádzal k tajuplným otvorom jaskýň a priepastí. Po ukončení vojny zmaturoval na vtedajšej obchodnej akadémii v Rožňave, stal sa učiteľom a onedlho bol menovaný za riaditeľa školy v malej horskej dedinke Bôrka, asi 25 km od Rožňavy. Jeho príchodom do Bôrky začali aj prvé vedomé kroky učiteľa - speleológa. Hrástka najlepších priateľov sme našli v tamojšej škole svoj druhý domov. V malej učiteľskej izbe sme snili o prvých jaskyniarskych akciách, o prvých objavoch v jaskyniach. Prvý úspech sme slávili spoločne v neďalekej Marciho jaskyni, kde po presekávaní sintrového dna sme objavili štyri metre pukliny. ... A nasledovali ďalšie spoločné akcie s Lacom: Snežná diera, Farárova jaskyňa, Medvedia diera, Okrajová priepasť, Čertová priepasť a ďalšie. Systematická práca viedla 21.11.1951 k objavu Gombaseckej jaskyne. Laco opúšťa školu, vedie sprístupňovacie práce a po otvorení r.1955 stáva sa správcom Gombaseckej jaskyne. Tu však v jaskyni nevykonáva len profesionálneho lektora a ochrancu prírody, ale uplatňuje aj naďalej svoje pedagogické schopnosti, učí návštevníkov poznávať zákonitosti prírody. Mal nevšedne rád

tuto krehkú a bizarnú krásu, chránil a opatroval ju ako svoju.

Objaviteľská vášeň ho však ani na chvíľu neopúšťa. Ako markantná postava našej speleológie pokračuje v prieskume jaskýň. Je hybnou silou Rožňavskej prieskumnej skupiny, kde pracoval aj ako streľmajster. Má neobyčajnú zásluhu na objave Krásnohorskej jaskyne roku 1964 a do poslednej chvíle svojho života na prieskume vyvieracky Hučiaca v Kunovej Teplici. Bolo by ťažké v krátkosti rekapitulovať 25 ročnú bohatú a záslužnú prácu človeka - jaskyniara, ktorý tak charakterom, ako aj vytrvalosťou môže byť vzorom pre budúce generácie.

Laco Herényi nás nečakane navždy opustil. Po nebohom Vilovi Rozložníkovi, ktorý tragicky zahynul r.1959, strácameuž druhého verného priateľa, zakladajúceho člena Rožňavskej skupiny jaskyniarov. Aby ich pamiatka nám zostala navždy živá, navrhujeme premenovať prvú brčkovú sieň - sieň Mieru v Gombaseckej jaskyni na sieň Laca Herényiho a druhú sieň Múdrosti na sieň Vila Rozložníka. Svojím umom a tvrdou prácou v jaskyniarstve si to obaja zaslúžia.

Ph.Mr.Štefan Roda

O b s a h

Jaskyniarsky týždeň 1971	3
Krasové javy v Prosieckej doline.....	8
Námety k organizovaniu záchranných akcií v jaskyniach.....	20
Popisovanie výkresov jaskýň.....	26
Aktuality	28
Odišiel Laco Herényi.....	32
Obsah.....	34

S p r a v o d a j

Slovenskej speleologickej spoločnosti č.2/71
 Vydalo Múzeum slovenského krasu v Liptovskom
 Mikuláši v rámci vnútroústavných publikácií pre
 spolupracovníkov v náklade 500 kusov
 Tlač : Tlačiarne Liptovský Mikuláš

Redakčná rada: Dr. Juraj Bárta, CSc.

RNDr. Dušan Kubíny

Vlado Nemec

PhMr. Štefan Roda

Výkonný redaktor: Ing. Mikuláš Erdös

Grafická úprava: Ján Močiliak